

Els detectius de ficció

Sherlock Holmes, Arsène Lupin, Maigret, Nero Wolfe, miss Marple, Sam Spade, Philip Marlowe, Lluís Arquer i Butxana. Una collita que no vol acabar, més nous autors i nous personatges que ens esperen en una cantonada, fosca o no. Un gènere que es transforma, però que es nega a fer mutis.

Jaume Fuster

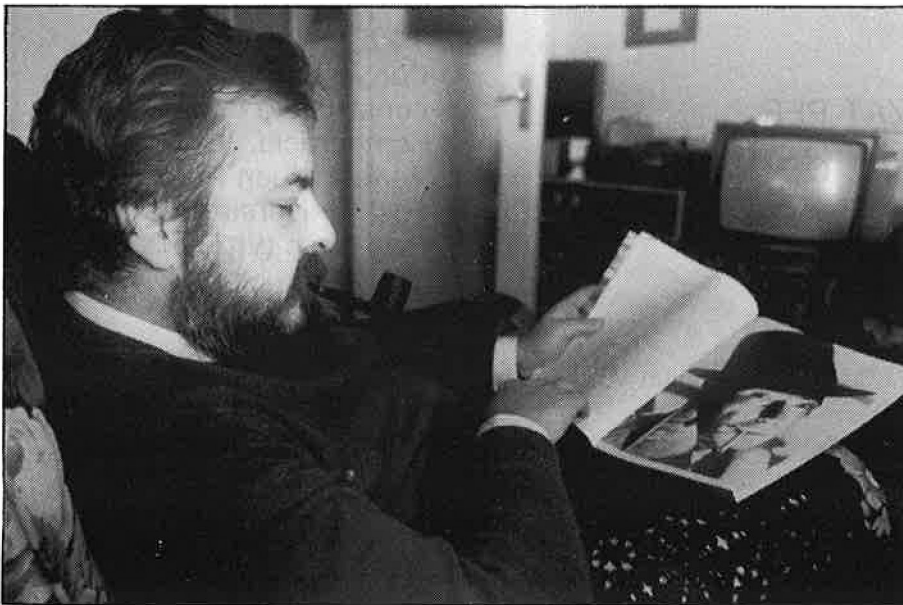
LJaparició, l'any 1923, del detectiu sense nom de l'Agència de Detectius Continental de San Francisco (*The Continental Op*—Op significa *operator*), en un relat titulat «Arson Plus» a la mítica revista *Black Mask*, marca l'inici d'un canvi substancial en la imatge que els autors de novel·les policiaques ens havien donat fins aleshores d'aquests herois de ficció.

Quan el francès Èugène-François Vidocq l'any 1821 publicava les *Mémoires* en les quals s'explicaven les seves aventures com a policia, delinqüent, espia i investigador privat —*consulteur*, en deia ell—, el primer de la història, segons sembla, no sabia que aquell nou ofici esdevindria un dels més mitificats per la literatura. D'ençà d'ella, una allau d'investigadors, detectius, agents o operadors

ens han bombardejat amb característiques més o menys estranyes, manies, tics, deduccions, frases lapidàries, etc.

Va ser-ne sir Arthr Conan Doyle el responsable. Quan l'any 1887 publica *A study in Scarlet*, la primera sortida a escena de Sherlock Holmes, crea un antecedent del detectiu «estrany», carregat de tòpics: Holmes fuma en pipa de bruc, guarda el tabac en una sabatilla turca, quan s'avorreix o bé toca un violí Stradivari de gran valor o bé s'injecta droga, és misogin, sarcàstic, neuròtic...

La galeria s'amplia fins a límits patètics: capellans que resolen assassinats, com Father Brown de G. K. Chesterton (1910); lladres de guant blanc que es veuen embolicats en intrigues policiaques, com Arsène Lupin, de Maurice Leblanc (1904); detectius racials, com podrien ser el detectiu xinès de Hawai, Charlie Chan, d'Earl Derr Biggers (1925), nobles anglesos, com Lord Peter Wimsey de Dorothy L. Sayers (1923) o milionaris avorrits com Philo Vance de S.S. Van Dine (1926), policies bonjans, com el comissari Maigret de Simenon (1929), detectius grassos que investiguen sense sortir de casa, com el Nero Wolfe de Rex Stout (1934), investigadors cecs com el Duncan Maclaine de Baynard Kendrick (1938), i dones, com la miss Marple d'Agatha Christie (1930) o la Berta Cool (1940) d'Erle Stanley Gardner (amb el pseudònim A. A. Fair)...

«Ara podem exhibir-ne un bon grapat, dels nostres.»

L'agent de la Continental, de la mà de Hammett (que havia treballat per a la Pinkerton's National Detective Agency i coneixia detectius de debò) ens torna, de colp i volta, ala realitat: ni *amateurs* milionaris, ni capellans, ni xinesos, ni cecs: els detectius són uns professionals que viuen a frec del delictes, una mica cíncics, durs com ells tots sols, capaços d'heure-se-les amb una situació difícil i d'empunyar una arma sense que els tremoli la mà. Hammett crea, a més, Sam Spade (*El falcó maltès*) i Nick Charles (*L'home flac*).

L'any 1939 Raymond Chandler crea, en *La gran dormida*, Philip Marlowe, que protagonitzarà fins a set novel·les i una d'inacabada i que prendrà els trets de Humphrey Bogart a la pel·lícula *The big sleep* de Howard Hawks. És precisament en aquesta pel·lícula que Vivian Sternwood (personatge interpretat per Lauren Bacall) diu, en veure Marlowe/Bogart: «Em pensava que tots els detectius són homenets grassos que fan pudor de suor...» Marlowe és una creació literària amb més gruix psicològic i menys duresa, potser, que els detectius de Hammett. I, sobretot, al llarg de les novel·les i dels anys es fa vell, desencisat i més humà.

Com li passa a Lew Archer, el detectiu creat per Ross MacDonald, el darrer dels grans escriptors de novel·la negra nord-americana, que apareix per primera vegada l'any 1949 a *The moving target* i que desapareix amb la mort del seu autor, l'any 1984. El procés moral d'Archer és curiós: en les primeres novel·les no passa de ser un epígon brillant de Philip Marlowe, però lentament, a mesura que envella, pren carnadura pròpia i esdevé un moralista desenganyat, una mena de barreja de filòsof i sociòleg que es cruta la societat nord-americana i que teoritza sobre el comportament humà...

En català, per allò de la normalitat lingüística i cultural, hem trigat a tenir detectius de ficció. Ara, però, en podem exhibir un bon grapat, amb característiques que els fan plenament universals: del meu Lluís Arquer (1980) al Butxana de Torrent (1984), passant pel portuguès Mosqueiro d'Antoni Serra (1985), l'inspector Arbós de J. M. Palau i Camps (1983) o per la mallorquina Lònia Guiu de Maria-Antònia Oliver (1985) en tenim o per a tots els gustos i per a resoldre qualsevol problema que es pugui plantejar en qualsevol racó del territori nacional.